Asia: VNS 1/2017 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+1/2017

Teema: Miten talous voi edistää kestävää kehitystä?

LAUSUNTO – FINNWATCH RY

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua teemasta ” Miten talous voi edistää kestävää kehitystä?”. Lausumme valtioneuvoston selonteosta vain lyhyesti niiltä osin, kun selonteossa on käsitelty Finnwatchin toimintakentälle kuuluvia teemoja.

TEEMA 1: JULKISET HANKINNAT

Finnwatch pitää hyvänä sosiaalisesti kestävien hankintojen lisäämistä valtion ja kuntien hankinnoissa. Ylätason tavoitteita hankintojen kestävyydelle on asetettu jo pitkään, mutta valitettavasti Suomi on hankintojen vastuullisuudessa kaukana perässä esimerkiksi naapurimaatamme Ruotsia.

Käytännön toimenpiteinä suositammekin:

JULKISILLE HANKKIJOILLE

- Julkisten hankkijoiden tulee käyttää kaikki uuden hankintalain tuomat mahdollisuudet asettaa hankinnoille sosiaalisia kriteereitä. Voidakseen asettaa laadukkaita sosiaalisia kriteereitä ja pystyäkseen arvioimaan yritysten sosiaalisen vastuullisuuden valvonnan käytäntöjen riittävyyttä ja asianmukaisuutta tulee julkisten hankkijoiden tehdä tuotekohtainen riskianalyysi hankintaprosessin alkuvaiheissa. Riskienkartoittamisvaiheessa tulee kuulla ihmisoikeus- ja yritysvastuun asiantuntijoita. Asiantuntijoiden osaamista voidaan hyödyntää myös hankinnan kohteeseen liittyvien vastuullisuussertifiointi- ja auditointijärjestelmien ja muiden vastuullisuushankkeiden kartoittamiseksi ja niiden laadun arvioimiseksi. Korkean riskin tuoteryhmille tulee tarvittaessa asettaa lisäkriteereitä.

- Jotta julkiset hankkijat voisivat edistää ihmisoikeuksien kunnioittamista ja lisätä niihin liittyvää tietoisuutta yrityksissä, tulisi sopimuskumppaneilta edellyttää huolellisuusvelvoitteen toimeenpanoa ja uskottavaa alihankintaketjuihin sisältyvien ihmisoikeusriskien hallintaa.

- Sertifiointi- ja auditointijärjestelmät tarjoavat julkisille hankkijoille tehokkaan työkalun sosiaalisten kriteerien täyttämisen todentamiseksi ja hankintojen vastuullisuuden seuraamiseksi. Järjestelmien välillä on kuitenkin huomattavia eroja niiden tuotantolaitoksille asettamien vähimmäisvaatimusten sekä niiden harjoittaman valvonnan suhteen. Julkisten hankkijoiden onkin oltava valmiita ottamaan selvää eri sertifiointijärjestelmistä pystyäkseen erottamaan uskottavat järjestelmät muista alan toimijoista. Uuden hankintalain myötä tiettyjen vastuullisuusmerkkien ja -sertifikaattien vaatiminen suoraan on entistä helpompaa. Kriteeristöiltään kunnianhimoisimmat järjestelmät, jotka edellyttävät järjestäytymisvapauden aktiivista edistämistä ja elämiseen riittävää palkkaa, ovat ensisijaisesti suositeltava vaihtoehto.

- Erityisesti silloin kun sopimuskumppanin toimittamat riskimaatuotteet eivät ole uskottavan, kolmannen osapuolen vastuullisuussertifiointi- tai auditointijärjestelmän piirissä, tulee julkisten hankkijoiden kehittää omia prosesseja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvien sopimusehtojen toteutumisen ja niiden vaikutusten seurantaan, kuten esimerkiksi auditointeja. Hankkijan vastuulle siirtyvän vastuullisuusvalvonnan kuten auditointien kustannukset on otettava huomioon tarjouksia vertailtaessa.

- Julkisten hankkijoiden tulee tehdä enemmän keskinäistä yhteistyötä sosiaalisesti vastuullisten hankintojen edistämiseksi. Hankintayksiköiden välinen tiedonjako ja yhteistyö niin toimintaperiaatteita, sosiaalisia kriteereitä ja sopimusehtoja määriteltäessä kuin myös sopimusehtojen toteutumisen seuraamiseksi tekevät sosiaalisten kriteerien käytöstä tehokkaampaa ja systemaattisempaa. Yhteistyö lisää julkisten hankkijoiden vaikutusvaltaa tavarantoimittajia kohtaan kun ne voivat yhdistää ostovoimansa. Toisaalta yhtenäiset kriteerit ja seurantakäytännöt tekevät vaatimusten noudattamisesta helpompaa myös julkisten hankkijoiden sopimuskumppaniyrityksille.

- Sosiaalisesti vastuullisten hankintakäytäntöjen edistämiseksi tulee tehdä erilaisia hankintapilotteja. Pilottiprojektien pohjalta tulee laatia käytännönläheisiä materiaaleja, jotka mahdollistavat niiden kautta identifioitujen parhaiden käytäntöjen laajamittaisen toimeenpanon ja monistamiseen.

PÄÄTTÄJILLE

- Julkisille hankinnoille osoitettujen määrärahojen tulee riittää kattamaan sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän tuotannon kustannukset.

- Hankintayksiköiden henkilökunnalle on annettava lisää neuvontaa, koulutusta ja tukea sosiaalisesti vastuullisten julkisten hankintojen lisäämiseksi. Tällä hetkellä neuvontaa annetaan käytännössä vain ympäristöasioissa

VEROVASTUULLISUUS

Selonteossa todetaan, että Suomi lisää panostustaan taloushallinnon ja verotuskyvyn kehittämiseen sekä osallistumistaan maailmanlaajuiseen työhön globaalien verotusta ja yritysvastuuta koskevien pelisääntöjen kehittämiseksi. Finnwatch pitää tätä tavoitetta hyvänä. Globaalin yritysverojärjestelmän korjaamiseksi Suomelta vaaditaan kuitenkin toimenpiteitä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Finnwatchin kattavat suositukset aiheesta on koottu tänne:
https://www.finnwatch.org/images/pdf/Verosuositukset_final.pdf

Yritysvastuuta koskevien pelisääntöjen kehittämiseksi Suomessa tulee selvittää esimerkiksi Ranskassa hyväksytyn ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitelain kaltaisen lainsäädännön kehittämistä Suomeen.

Finnwatch muistuttaa myös, että yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhankkeissa tulee huomioida verovastuullisuus. Tähän liittyvät suosituksemme on koottu Finnfundin toimintaan liittyen tuoreeseen raporttiimme, joka on saatavilla täällä:
https://www.finnwatch.org/images/pdf/Finnfund_Dasos_Final_report.pdf